

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Vtrum virtutes consistant in medio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

ter se connexæ: tertia, quod sunt inæquales: A quarta, quod durant post hanc viam. De his quatuor proprietatibus, breviter in hac disputatione differendum est.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum virtutes consistant in medio?

1. **N**OTANDVM primò, seu potiùs recolendum ex dictis supra disp. 3. tria esse genera virtutum: alia enim sunt morales, alia intellectuales, alia theologica: unde ad plenam resolutionem difficultatis proposita discutendum est, an omnes illæ virtutes consistant in medio?

2. Notandum secundò, duplex medium à Theologis solere distingui in virtutibus, unum rei, & alterum rationis. Medium rationis appellatur illud, quod non est ex natura rei fixum, determinatum, & unum pro omnibus hominibus, & pro omni tempore, loco, aliisque circumstantiis, sed variatur pro loco, tempore, & persona; diciturque medium rationis, non quia non sit ipsarum rerum, sed quia penfatis omnibus debet prudentis arbitrio definiti. Medium verò rei dicitur illud quod ita est ex natura rei determinatum & fixum, ut sit semper unum & indivisibile, nec varietur pro loco, tempore, aut persona.

3. Dico primò, virtutes omnes morales consistere in medio. Ita communiter Philosophi, Theologi, & SS. Patres, qui passim docent virtutem in medio seu mediocritate consistere. Unde Plato, ut est apud Apuleium libro de Philosophia, virtutes, & summitates vocabat, & medietates; summitates quidem, quòd vitiorum ordini è regione opposita, longè eminent: medietates autem, quòd in medullio quodam vitiorum sint sitæ. Theagenes verò Pithagoræus libro de virtutibus, præter cætera in hanc rem insignia, disertè tradit virtutem nihil aliud esse, quam habitum ejus quod decorum est: decorum autem esse ait, quod neque excedit, neque deficit, sed est in medio situm. Et concinit Lidorus Pelusiota lib. 3. epist. 111. ubi hæc scribit: *Pro corpore pulchritudinis norma, membrorum apta proportio est; ita etiam extrema spiritualis pulchritudinis linea in virtutum mediocritate consistit. Nam si extremitates, ut quidam sapientes viri pronunciarunt, in vitium degenerant (cupiens enim quispiam probus rei familiaris dispensator esse, in tenacitatem & avaritiam labitur; cupiens liberalis esse, in prodigalitatem cadit; unde etiam virtutes mediocritates esse definiuerunt; inter superstitutionem enim & impietatem medium locum obtinet pietas) haud abs re Sapiens quoque monuit. Noli esse iustus multum.*

Altipulatur etiam S. Bernardus lib. 5. de confid. cap. 8. ubi laudato illo Philosophi effato, *Ne quid nimis*, subdit, hoc medullitium, omnium quodammodo intimam vim, & vitam esse ac medullam virtutum. *Quid enim (inquit) tam iustitia, quam modus? Alioquin si quid extra modum reliquit, non planè cuique tribuit quod suum est, quod tamen suum ipsius est facere. Quid tam rursus temperantia, que non aliunde profectò temperantia est, nisi quòd nihil immoderatum admittit? Sed puto fatebere etiam non minus esse fortitudinis, cum vel maximè ipsa sit,*

qua ab irruentibus vitis, & quasi hinc inde suffocare conantibus, purum illud potenter eruit, & vindicat in quoddam stabile fundamentum boni, sedemque virtutis.

Eodè spectat elegans virtutis comparatio cum circulo, quam instituit S. Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 16. quòd nimirum sicut totus circulus æqualiter se debet habere ad medium, sive ad centrum; ita & virtus ad suum medium, adèd ut nulla ex parte aliquid minus eveniat. Eadem comparatione utitur Aristoteles 2. Ethic. cap. 9. ubi ait quod sicut circuli medium deprehendere, non cuiuslibet, sed scientis solummodo est; sic quoque & irasci, & dare pecuniam, & sumptus facere, cuiuslibet est, & facile. At cui, & quantum, & quando, & cuius causâ, & quomodo oporteat eadem hæc facere, non cuiuslibet, neque facile est.

Demum Cyprianus carmine ad Senatorem apostatam, ad eandem veritatem declarandam nonnulla adducit exempla, quibus excessum, & quidquid à medio exorbitat, nocivum & vitandum; subindeque moderamen, amabile, ac per utile esse ostendit.

Omne quod est nimium, contra cadit: unum operatur

Et calor & frigus; sic hoc, sic illud adurit; Sic tenebre visum, sic sol contrarius auferit.

Et pariter ledunt gelidum fervensque lavacrum. Escâ alitur corpus, corpus corrumpitur escâ.

Vinque suam minuit, si quid protenditur ultra. Me Dea sic docuit, MODERAMEN AMABILE dixit.

Ratio etiam suffragatur: Nam ut discurrit D. Thomas hæc qu. 64. art. 1. Virtus moralis constituitur per conformitatem ad regulam rationis: Sed virtus que per conformitatem ad regulam rationis constituitur, consistit in medio: Ergo & virtus moralis. Major patet, Minor probatur. Regula rationis quandam constituit mensuram in objecto, à qua mensura recedunt duo extrema, unum per excessum, seu per abundantiam & exorbitantiam, aliud per defectum, vel ut loquitur Aristoteles, per nimium & parum: Ergo virtus, que per conformitatem ad regulam rationis constituitur, consistit in medio; quia versatur circa objectum medium inter duo extrema, excessum scilicet & defectum. Quod ut magis explicetur,

Observandum est cum Cajetano, virtuti posse dupliciter medium assignari: Primò ex parte ipsius virtutis, ut cum mediat inter duo vitia, extremè opposita, alterum per excessum, alterum per defectum; sicut temperantia inter luxuriam & insensibilitatem, humilitas inter pusillanimitatem & superbiam, fortitudo inter audaciam & timiditatem; & hoc appellat Cajetanus consistere in medio essentialiter. Secundò ex parte actus & objecti, quia inclinatur ad actum commensuratum & adequatum regulæ rationis: nam quia inter excessum & defectum ab aliqua mensura medium est æqualitas, omnis actus commensuratus regulæ rationis dicitur in medio ipsius rationis consistere; & hoc vocat idem Author consistere in medio causaliter, quia nihil aliud est, quam virtutem causare actum, in medio rationis constitutum. Cum ergo dicimus, omnes virtutes morales in medio consistere, non intelligitur de primo medio, sed de secundo: quia licet omnium virtutum actus debeant à ratione regulari, eique perfectè commensurati; sunt tamen

aliquæ virtutes, quæ non mediant inter duo vi-
tia extremè opposita, unum per excessum, alte-
rum per defectum, ut de iustitia stricta & rigoro-
sa docet D. Thomas in questione de virtuti-
bus art. 73. ad 12.

Dico secundo, omnes virtutes morales, quæ
sunt circa passiones, consistere in medio ratio-
nis; iustitiam verò, cum suis partibus, in medio
rei. Ita D. Thomas hic art. 2.

6. Prima pars conclusionis probatur: Medium
rationis est illud quod à ratione taxatur: Atqui
in materia passionum medium non est taxatum
ex natura rei, sed taxatur per rationem, juxta
uniuscujusque dispositionem, & attentis omni-
bus circumstantiis loci, temporis &c. ut patet in
temperantia; nam medium temperantiæ non est
certa quantitas cibi omnibus accommodata ut
sint temperantes; sed variatur in diversis, juxta
diversam complexionem, imò & in eodem, pro
diversis temporibus & circumstantiis: Ergo vir-
tutes morales, quæ sunt circa passiones, ut for-
titudo & temperantia, consistunt in medio ratio-
nis.

7. Secunda etiam pars suadetur: Iustitia habet fa-
cere æqualitatem rei ad rem: Sed talis æqualitas
est medium rei, utpote cum sit ex natura rei ta-
xata, & per comparationem rei ad rem, non au-
tem ad subiectum operans: Ergo iustitia in me-
dio rei consistit.

8. Adverte autem hanc æqualitatem esse dupli-
cem: unam scilicet quantitatis ad quantitatem;
& hanc facit iustitia commutativa, quæ reddun-
tur v. g. centum pro centum: aliam quæ est
proportionis ad proportionem; & hæc servatur
à iustitia distributiva, quæ non dat omnibus æ-
qualiter, sed unicuique juxta suam conditionem
vel meritum; ita ut tantum proportionaliter re-
cipiat miles, quantum tribunus ut tribunus; vel
si habenti meritum ut octo, dentur centum partes
bonorum reipublicæ, habenti meritum ut qua-
tuor, tribuantur quinquaginta.

9. Adverte etiam, quod licet iustitia ex sua spe-
ciali ratione respiciat medium rei, quia non aliud
præcisè attendit, quàm æqualitatem, ex genera-
li tamen ratione virtutis moralis respicit etiam
medium rationis; cum actus iustitiæ, sicut &
aliarum virtutum moralium, debeat per pruden-
tiam & rectam rationem regulari: unde qui non
redderet debitum suo tempore, & loco, & cum
debita intentione, satisfaceret quidem præcepto,
sed non faceret actum iustitiæ. In hoc ergo iusti-
tia à ceteris virtutibus moralibus differt, quod
istæ consistunt in medio rationis tantum, illa
verò in medio rationis & rei simul.

10. Dico tertio, virtutes intellectuales in suo ge-
nere consistere in medio. Est Aristotelis 2. Ethic.
cap. 6. & D. Thomæ hic art. 3.

Probatur breviter: Virtus cujus objectum
mediat inter duo extrema, nempe inter excessum
& defectum, consistit in medio: Sed objectum
virtutum intellectualium mediat inter duo ex-
trema &c. Ergo virtutes intellectuales consi-
stunt in medio. Major patet, Minor probatur.
Objectum virtutum intellectualium est verum,
quod est bonum intellectus: Sed verum mediat
inter duo extrema, excessum scilicet & defectum;
veritas enim læditur, sive affirmando plusquam
res habet, sive minus quàm habet, seu negando
quod habet: Ergo objectum virtutum intelle-
ctualium mediat inter duo extrema, nimirum
inter excessum & defectum.

Ad majorem hujus conclusionis intelligen-
tiam, advertendum est, hoc inter virtutes intel-
lectuales speculativas & practicas discrimen in-
tercedere, quòd illæ habent medium rei; quia
verum, quod est illarum objectum, est independens
à determinatione rationis, & per conformi-
tatem intellectus ad ipsas res constituitur: istæ
verò habent medium rationis; nam medicina v.
g. non semper dicitur sumendam esse potionem in
hac determinata quantitate, sed secundum com-
plexionem infirmi.

Advertendum etiam, inter virtutes intellectua-
les, prudentiam speciali modo consistere in me-
dio: habet enim medium non solum generali ra-
tione quæ cetera, sed etiam speciali, quatenus
ejus objectum est objectum virtutum moralium,
quod in medio consistere diximus. Unde pruden-
tia idem cum virtutibus moralibus habet me-
dium; cum hoc tamen discrimine (ut observat
D. Thomæ hic art. 3.) quod medium in virtuti-
bus moralibus se habet per modum regulati &
mensurati, in prudentia verò per modum regu-
lantis & mensurantis; quippe cum illa sit virtu-
tum moralium regula & mensura.

Dico quarto, virtutes Theologicas non con-
sistere in medio per se, sed solum per accidens.
Ita D. Thomæ art. 4.

Probatur breviter: Contra virtutes, quæ per
se consistunt in medio, contingit peccare dupli-
citer, nimirum per excessum, & per defectum,
ut patet in exemplis supra additis: Sed licet ali-
quis possit peccare per defectum contra virtu-
tes Theologicas, non tamen per excessum; ne-
que enim aliquis potest excedere in credendo
revelatis à Deo, vel in ejus dilectione: unde Ber-
nardus in libro de diligendo Deo, *Modus dili-
gendi Deum est sine modo diligere*: & in ferm. ad
Frates de monte Dei, *In dilectione Dei non alia
discretio est, nisi ut sicut ille, cum dilexisset nos
in finem dilexit nos; sic si fieri potest, nos infini-
tè diligamus eum; nam beatus vir qui in man-
datis ejus cupit nimis*: Ergo virtutes Theologi-
cæ non consistunt in medio, per se, & ex parte
objecti.

Quod verò per accidens, & ex parte subje-
cti, medium requirant, ex eo patet, quod de-
bemus ferri in Deum credendo, sperando, &
amando, secundum mensuram nostræ conditio-
nis, & nostri ingenij vires; non verò nimio co-
nato, adeò ut corpus lædatur, aut nimium debi-
litetur. Unde subdit Doctor mellifluus post
verba relata: *Sed cum nullum finem vel termi-
num habere debeat devotio amantis, tamen ter-
minos suos, & fines, & regulas habere debet
actio operantis*. Quibus verbis aperte declarat,
quod licet charitas non pendat per se à dicta-
mine prudentiæ, per accidens tamen, & quan-
tum ad exercitium, ab illo dependet, inquan-
tum prudentia dicitur hic & nunc actum illius
esse exercendum, subiadeque in exercitio hu-
jus virtutis, modum aliquem ac moderamen esse
servandum.

